

NIET HET MOOISTE MEISJE VAN DE KLAS

Maria Adán

ROMAN

© Maria Adán 2016

ISBN 9789402153897

NUR 301

Alle in deze roman voorkomende personen zijn “verzonnen” en iedere gelijkenis met bestaande personen berust dan ook op “puur” toeval. ☺

Niets uit deze uitgave mag worden openbaargemaakt en/of verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de schrijver.

JONGETJE

‘Maria, wat doe je nou?’

Mama’s ogen worden groot.

‘Geef hier die schaar!’

Kwaad rukt ze de schaar uit mijn handen, ik krijs het uit als mijn wijsvinger in het oog blijft hangen. Overal om me heen liggen haren, de donkere plukken zijn van mij en het gouden haar van mijn pop. Zo meteen krijg ik een mep, want mama’s gezicht is net zo rood als de ballon die ik op mijn eerste schooldag van de juf kreeg en die nu als een gerimpeld dood balletje met een punaise boven mijn bed hangt.

Maar de klap blijft uit. Ik heb geen idee waarom, mama slaat me altijd als ze boos is. En als ze haar handen vol heeft gebruikt ze haar voeten; zelfs als ik geluk heb en ze haar pantoffels aan heeft en niet haar schoenen doet dat minstens net zo zeer. Meestal niet meteen, maar later, als er blauwe bulten op mijn benen verschijnen. De schoppenpijn duurt ook langer, zeker twee nachtjes.

Ineens heeft mama tranen in haar ogen. ‘Moet je nou zien! Al je mooie haar eraf, je lijkt wel een jongen.’

‘Ik wil ook een jongetje zijn,’ zeg ik zachtjes en ik voel mijn wangen nat worden.

Mama knielt naast me neer, pakt me bij mijn armen en kijkt diep in mijn ogen.

‘Maar waarom dan?’

‘Omdat ze op school mijn haar stom vinden. Ze noemen me basterdhaar en ik wil geen suikerhaar. En mijn jurk vinden ze ook stom,’ snik ik. ‘En... en... en... ze zeggen dat ik stom praat.’

Mama drukt me tegen zich aan. Ze ruikt lekker, naar die zeep in de badkamer, en ik begraaf mijn neus in haar warme, zachte borst. Het ongelukkige gevoel dat ik sinds ik naar school moet heb, is even verdwenen. Gewoon opgelost, als het suikerklontje in mijn thee.

Met mijn linkeroog zie ik dat mijn pop me met haar de door mij met Wasco zwart gemaakte ogen aankijkt.

Een paar maanden later kan ik bijna net zo goed Heerlens als de rest van de bewaarschool. Dat komt door Stef. Sinds mijn haar kort is en ik in een spijkerbroek op school kom – vanaf de dag van het knipavontuur weiger ik een jurk aan te trekken en toen mama zei dat ik dan maar zo naar school moest, rende ik, om te laten zien dat ik het meende, in mijn onderbroek de straat op – ben ik Stefs beste vriend. En zijn enige, want de rest van de klas laat hem links liggen. Nou heeft hij ook rood stekeltjeshaar, altijd een snotkoker en ruikt hij een beetje naar pis, dus is het een beetje te begrijpen, maar mij maakt dat allemaal niks uit. Ik heb een beste vriend. En Stef is ook aardig, is net als ik veel slimmer dan de rest – wij kunnen al tot honderd tellen – en vertikt het om op de wc van school te plassen. Hij doet het altijd in de bosjes, zelfs als hij het daarvoor zo lang moet ophouden dat hij het bijna in zijn broek doet. Of helemaal, want af en toe heeft hij een donkere plek bij zijn kruis. Dat plassen van hem vind ik enorm spannend want hij doet dat staande, met zijn benen iets uit elkaar en zijn buik naar voren. Dus vraag ik hem of het moeilijk is.

‘Nee hoor,’ zegt hij, ‘je moet alleen zorgen dat je hard door pist anders mors je op je broek of op je schoenen. Maar meisjes kunnen het niet, want die hebben geen piemel.’

Nu weet ik wel dat jongens een piemel hebben, een “oom” die is blijven slapen heb ik een keer onder de douche gezien en toen zag ik dat hij geen spleetje had zoals ik maar een soort slangetje dat naar beneden hing, maar dat je per se zo’n ding nodig hebt om staand te kunnen plassen gaat er bij mij niet in.

Daarom probeer ik het thuis uit.

Het resultaat is verbijsterend, mijn plas zit werkelijk overal, zelfs tegen de muur. Ziedend is mama, en zelf ben ik, ondanks mijn pijnlijk gloeiende linkeroor, vooral teleurgesteld.

Maar ik geef de moed niet op. Elke ochtend als mama in de keuken met het ontbijt bezig is begin ik te oefenen. In de douche, dat is veiliger dan in de wc.

Maanden en maanden en ontelbare pogingen later – ik weet nog precies wanneer want ik zat in de eerste en was heel vuil thuisgekomen omdat we met de hele klas naar Helle waren geweest om daar naar een dassenburcht te gaan kijken - lukt het me: een dikke straal, die met een mooie boog precies in het putje verdwijnt.

De volgende ochtend kan ik niet wachten tot mama uit de badkamer verdwenen is. En weer lukt het, zij het dat ik als ik bijna klaar ben de richting van de straal niet echt meer “in de hand” heb.

De weken daarna oefen ik net zolang tot het negen van de tien keer goed gaat.

Op een vrijdagmiddag, na school op weg naar huis in het park zeg ik Stef dat ik even moet pissen, loop naar een bosje, laat mijn broek halverwege mijn billen zakken en produceer lachend over mijn schouder kijkend een kletterende straal. Het is alsof Stef het in Keulen hoort donderen, zo verbaasd kijkt hij. Gelukkig is het een van de negen keren dat het goed gaat en zit er geen druppel op mijn broek als ik weer naast hem sta.

Natuurlijk wil Stef meteen weten hoe ik het doe en trots vertel ik hem van mijn “plastraining”. Maar of hij er veel van begrijpt, ik betwijfel het.

(Nu ik dit zo opschrijf kan ik me voorstellen dat jij als lezeres - in Nederland lezen alleen de vrouwen, zag ik ergens staan dus ga ik er maar van uit dat je een vrouw bent - dat misschien ook wel wil weten. Ik zal het uitleggen, het is heel simpel. En ontzettend handig, vooral bij feestjes in de openlucht of popconcerten met

smerige dixi's. Het belangrijkste is dat je precies weet waar je plasbuis zit. Nu is daar niet moeilijk achter te komen want als je je schaamlippen wat opzij doet, zie je als je plast het kleine spleetje meteen. Om te oefenen kan je het beste met twee handen beginnen. Trek in de wc al je kleren uit of, beter nog, ga in de douche staan, want de eerste paar keer sproei je geheid alles onder. Doe je benen een stukje uit elkaar, duw vervolgens met je wijsvingers je schaamlippen opzij en zet je vingertoppen iets voor je plasgaatje. Als je ze nu een beetje omhoog en naar voren beweegt en daarbij wat druk uitoefent, wordt je plasgaatje als het ware een heel klein tuitje. Nu kan je plassen. Wanneer je klaar bent wel meteen wat harder te drukken om te zorgen dat je niet nadruppelt. Heb je dit eenmaal onder de knie, na een keer of tien moet het normaal gesproken geen probleem meer zijn, dan kan je aan het echte werk beginnen. Want wat heb je aan staand plassen als je er al je kleren voor uit moet doen, nietwaar? Dan kan je net zo goed gaan hurken. Het echte werk doe je met één hand. Dat is ook handiger want dan kan je met je andere hand een velletje wc-papier of een papieren zakdoekje vasthouden om eventuele ongelukjes op te vangen. Maak met je wijs- en middelvinger een "V", spreid je kleine schaamlippen en trek ze wat naar boven, net zoals je het daarvoor met je wijsvingers deed. Zak wat door je knieën, kantel je bekken een beetje en hup, je kunt plassen. Met wat oefening leer je precies hoe de stand van je heupen moet zijn om de straal daar te laten komen waar jij hem wil hebben. Dat is alles, een kind kan de plas doen. En je zult zien, als je eenmaal genoeg zelfvertrouwen hebt, hoef je, als je rits tenminste lang genoeg is, zelfs je broek niet eens te laten zakken. Dan kan je gewoon net als een vent je gulp opendoen en pissen. Nu zijn er vrouwen die zeggen dat je eerst je handen goed met water en zeep moet wassen omdat je anders vanwege de bacteriën op je handen een groot risico loopt op een blaasontsteking. Of dat ook echt waar is, weet ik niet, maar als het nodig is om staand te plassen heb je meestal geen water en zeep bij de hand. Er is echter een heel eenvoudige oplossing voor: stop je vingers eerst een paar tellen in je mond en sabbel er wat op. Dan doet je speeksel de rest. Ik ben heel wat keren geweest, zowel door een man als door een vrouw, en heb daardoor nog nooit een blaasontsteking opgelopen.)

OPA EN OMA

Als kind voelt het heel raar als je merkt dat een volwassene je niet mag. Je snapt het niet. En helemaal niet als die volwassene je opa of oma is. Nou, bij mij waren ze het alle twee.

Wanneer ik in de gaten had dat mijn oma me niet mocht? Ik denk al vanaf de allereerste keer dat ik haar bewust meemaakte. Gewoon door de manier waarop ze naar me keek of me een kus gaf als ik samen met mijn moeder op bezoek kwam. Het voelde als “ik moet je kussen omdat je mijn kleinkind bent maar het liefst zou ik je in de beerput op het erf gooien”. Ik kan me ook niet herinneren dat ze me ooit bij mijn naam genoemd heeft of me zelfs maar direct aangesproken. Als mijn oma iets tegen me wilde zeggen deed ze dat altijd via mijn moeder.

‘Kan dat kind van jou haar voeten niet vegen?’ ‘Kan dat kind van jou haar handen niet beter wassen?’ ‘Kan dat kind van jou niet met haar mond dicht eten?’ ‘Kan dat kind van jou niet even stilzitten?’ Ik hoor het haar nu nog zeggen en ze is toch al heel wat jaartjes dood. Tenminste, daar ga ik van uit, anders moet ze nu over de honderd zijn en chagrijnige mensen worden meestal niet zo oud.

Nu was het, als ik erop terugkijk, van haar ook wel een beetje te begrijpen. Voor iemand die elke ochtend naar de zevenuursmis ging en op zondag ook nog eens naar de hoogmis van half elf en het lof van vijf uur was een bastaard-kleinkind zo ongeveer het ergste wat je kon overkomen. Want wat moest de rest van het dorp er wel niet van denken? Nou, niets dus, de rest van het dorp wist het gewoon niet, daar had ze wel voor gezorgd. Ten eerste woonden wij in Heerlen, vijftien kilometer verderop, en ten tweede mochten we maar één keer per maand langskomen, op de eerste zondag van de maand, tussen

twee en vier. Voor de veiligheid was buitenspelen er tijdens die twee uur niet bij en was er ook nooit ander bezoek.

(Veel later heb ik begrepen dat we niet “mochten” maar “moesten” langskomen, omdat opa de huur van ons flatje betaalde en oma vond dat ze mijn moeder op gezette tijden duidelijk moest kunnen maken wat een ontaarde dochter ze was; om niet te spreken over die kleine bastaard, ik dus.)

Om alles helemaal dicht te timmeren had oma rondgebazuind dat de vader van het kind van haar dochter een paar weken na de geboorte overleden was. Daar kwam ik achter toen ik naar de middelbare school ging en er een meisje uit hun dorp in mijn klas zat die met dat verhaal aankwam.

Tot mijn verbazing neemt opa me op schoot. Dat heeft hij nog nooit gedaan.

Hij ruikt heel vreemd, vooral uit zijn mond. Als ik dat tegen hem zeg, moet hij lachen en wijst op het kleine glaasje dat naast hem op tafel staat.

‘Dat komt door het water dat ik drink.’

Dat vind ik maar gek. Hoe kan je nou van water vreemd gaan ruiken. Water heeft toch geen smaak?

Even later zet opa me weer op de grond en staat wankel op.

‘Mien, schenk me nog eens een Van Wersch in,’ zegt hij tegen oma. ‘Dan ga ik even de piepers afgieten.’

Terwijl hij naar de wc is, schenkt oma het kleine glaasje weer vol.

‘Dat is wel meteen je laatste,’ roept ze tegen de dichte deur. ‘Je hebt al meer dan genoeg gehad vandaag.’

Naarmate opa langer wegblijft, wordt het glaasje op het tafeltje voor mijn neus steeds spannender. Het is net alsof het zegt: probeer me maar eens, dan proef je hoe bijzonder ik ben. Maar ja, dat durf ik toch niet. Tot oma samen met mama de theekopjes naar de keuken brengt. Dan houd ik het niet meer. Snel neem ik een grote slok.

Ik ga dood! Ik ga dood!

Ik grijp naar mijn keel, het glaasje glipt uit mijn hand. In ontelbare stukjes spat het op de plavuizen uiteen.

Terwijl ik sta te kokhalzen komen oma en mama de keuken uitgestormd. Oma's mep doet me tegen de deur van de gang aan de andere kant van de kamer en vervolgens op de stenen vloer belanden.

Vijf minuten later zit ik bij mama achterop de fiets.

Thuis peutert ze twee glasscherven uit mijn rechterknie; het enige wat ik kan uitbrengen is dat opa gezegd heeft dat het water is.

BASTAARD

Bij binnenkomst klopt er iets niet. De Van Wersch fles staat niet zoals altijd achter oma op het dressoir maar naast opa op tafel en hij wappert me met zijn hand weg in plaats van mij de gebruikelijke kus te geven maar schenkt zich een nieuw glas in.

Even later wankelt hij naar de wc en wisselen mama en oma zulke donkere blikken met elkaar uit dat ik het liefst wil wegrekken.

Als opa terugkomt en zich weer in zijn stoel laat ploffen, valt hij ineens uit.

‘Die godverse Den Uyl, ze moesten hem opknopen, die schoft!’

‘Sjeng, rustig nou,’ probeert oma hem te kalmeren. ‘En God kan er niets aan doen dus vloeken helpt er echt niet aan.’

‘Ik vloek goddomme wanneer ik dat wil. En die lui van de katholieke mijnwerkersbond mogen van mij ook branden in de hel. De klootzakken! Verkocht hebben ze ons, gewoon verkocht! Maar die Den Uyl is de ergste, als ik die in mijn fikken krijg, dan draai ik zijn nek om. Of ik verzuip hem, hier achter in de sloot.’

Ik begrijp er niets van. Ik vind mijnheer de uil hartstikke leuk, de Fabeltjeskrant is veruit mijn meest favoriete tv-serie; ik eet er zelfs die smerige braadworst met andijvie die mijn moeder elke donderdag maakt voor op. Dus ren ik naar mama en fluister: ‘Maar ik vind mijnheer de uil hartstikke lief.’

Het is alsof opa ontploft.

‘Haal dat godverdomse klotekind onder mijn ogen vandaan,’ brult hij. ‘Bastaarden horen hier niet in huis. Dus weg ermee, en snel, anders schop ik ‘r de deur uit!’

Nog nooit eerder zijn we zo vlug weer thuis. Pas als mama me op bed instopt durf ik te vragen wat bastaarden zijn.

‘Ach, dat is een woord van vroeger. Een soort scheldwoord dat tegenwoordig niks meer betekent. Vergeet het maar gauw, want het klinkt heel stom als je het gebruikt.’

‘Maar waarom gebruikte opa het dan?’

‘Opa? Die zit gewoon niet zo goed in zijn vel. Dat gaat wel weer over, maak je maar geen zorgen. Ga jij nu maar lekker slapen dan ben je het morgen weer vergeten.’

Als het licht uit is lig ik nog een tijdje aan mijn arm te plukken. Want hoe je niet goed in je vel kon zitten snap ik niet. Daar zit je toch altijd in?

Vanaf die dag gedraagt opa zich net als oma: ik besta niet.

(Jaren later, toen we in Spanje woonden en hij overleden was, heeft mijn moeder mij op een avond verteld wat er toen aan de hand was. Dat opa mijnwerker was geweest, was niet nieuw voor me, maar dat hij vanaf zijn zestiende in de Oranje Nassau III had gewerkt, op een kilometer diepte, en in de week dat Joop Den Uyl besloot die mijn te sluiten en hem daarmee werkeloos maakte van de dokter te horen kreeg dat hij stoflongen had, wat betekende dat hij steeds minder lucht zou krijgen en op den duur zou stikken, dat wist ik niet. In feite was zijn leven dus toen voorbij.

Ik heb het heel lang jammer gevonden dat mijn moeder me dat niet eerder verteld had. Dan had ik nog bij hem langs kunnen gaan en het uit kunnen praten. Maar op een gegeven moment zag ik in dat het feit dat hij werkeloos en ziek was wel de trigger voor zijn gedrag was geweest, maar niet de oorzaak. Want die lag in het Zuid-Limburgse katholieke zijn van die tijd, het niet willen en kunnen accepteren dat er mensen bestonden die niet in het gareel van de kerk wilden lopen. Voor mijn opa, en voor mijn oma helemaal, is mijn moeder altijd een ontaarde dochter geweest en ik op de eerste plaats een bastaard, een onwettig kind dat er niet hoorde te zijn, een schande voor de familie. Waarschijnlijk hadden ze me alleen geaccepteerd als ik

net als Desiderius Erasmus dispensatie aan de paus had gevraagd. Maar om dat laatste nu aan Johannes Paulus II, de man die condoomgebruik, anticonceptie, homoseksualiteit en abortus des duivels vond te vragen, nou mooi niet.

Sorry, ik dwaal weer af, ik weet het. Maar sommige dingen zitten me gewoon hoog. Als ik alleen al denk aan hoeveel mensen in ontwikkelingslanden door Johannes Paulus' starre houding aids hebben opgelopen, dan... dan... nou ja, laat maar, ik kan beter verder gaan met mijn verhaal. Hoewel, laat ik dat katholieke gedeelte hier maar meteen helemaal afmaken dan ben ik er tenminste vanaf.

Ja, ik heb mijn eerste communie gedaan, en ja, dat was een doodzonde: als je niet gedoopt bent mag dat niet. Maar als iedereen in de klas zijn eerste communie doet, kan je moeilijk achterblijven. Het is ook de enige keer in mijn lagere schooltijd dat ik een jurk aan heb gehad. Een witte die klokte tot net boven de knie, met bij de hals van die witte bolletjes die kriebelden. Gebiecht heb ik dus ook, want anders mocht je die eerste communie niet doen. Dat biechten was best spannend. In een hokje door een soort tralierooster aan een man aan de andere kant die je wel kon ruiken maar niet kon zien vertellen wat voor stouts je allemaal gedaan had, had wel wat vond ik. Dat ik de enige was die er zo over dacht - bijna iedereen bleek het zowat in zijn broek te doen van angst - kreeg ik pas na een tijdje in de gaten. Mijn straf, penitentie heette dat met een dik woord, was altijd drie onzévaders en vijf weesgegroeitjes. Maar ja, ik had dan ook mijn vaste rijtje: een vriendje - dat was Stef toen nog steeds - geplaagd, een meisje op school geschopt, stiekem een snoepje gepakt, lelijk gedaan tegen mijn moeder, gejojkt, een schuine mop verteld en een vies woord of scheldwoord gebruikt. Dat laatste was ook het enige wat ik elke keer veranderde.)

OOM

“Oom” Peter komt een paar keer per maand bij ons langs, meestal op woensdag of donderdag, en blijft dan een nachtje slapen. Hij is mijn favoriete “oom” want hij neemt altijd een cadeautje voor me mee. Hij heeft daar een stationwagen vol van, hij is namelijk vertegenwoordiger bij een speelgoedgroothandel.

Daarnaast kent hij werkelijk ongelooflijk veel vieze woorden. Ik heb er al drie schriftblaadjes vol van.

Elke keer als mama even naar de wc moet of in de keuken wat gaat halen, schuift hij op de bank tegen me aan, slaat zijn arm om me heen en fluistert er eentje in mijn oor. Als mama dan weer terugkomt, weet ik niet hoe snel ik naar mijn slaapkamer moet racen om het nieuwe woord op een van de schriftblaadjes die ik onder de la van mijn bureautje verstopt heb op te schrijven.

Landstandsjonkersgenotsknots is mijn favoriete woord. Ten eerste omdat het zo lang is en ik het een heerlijk woord vind om uit te spreken en daarnaast omdat het zowel een scheldwoord als een vies woord is. Volgens “oom” Peter betekent het boerenlul, maar dan een beetje sjiek en uit de Tweede Wereldoorlog.

Schuine moppen leer ik op het schoolplein. Er zijn er twee die elke keer weer terugkomen. De eerste is “achter het groene gordijn” – hoe die gaat weet ik niet maar als iemand vraagt: ‘ken je die mop van achter het groene gordijn’ dan hoor je gewoon meteen heel geheimzinnig te lachen – en de andere is “Zoiets”. Voor diegene die hem nog niet kent ‘Er was eens een vrouw en die had een hondje dat Zoiets heette. Op een dag zat ze in het bad en sprong haar hondje plots door het raam naar buiten. Omdat ze bang was dat hij door een auto overreden zou

worden, schoot de vrouw het bad uit, vloog de straat op en botste tegen een voorbijganger op. “Heb je Zoiets gezien” vroeg ze hijgend. “Nee,” zei de man terwijl hij haar van top tot teen bekeek, “zo iets heb ik nog nooit gezien.””

“Pudding en gisteren” is overigens een goede derde, schiet me nu ineens te binnen.

BOBBEJAANLAND

‘We zijn er bij... na, we zijn er bij... na, maar nog niet helemaal!’

De hele bus lijkt wel te schudden, zo hard zingen we. Ook ik zing mee, maar dan wat rustiger want ik moet al minstens een kwartier heel nodig poepen; ik voel hem zelfs al voor het gaatje zitten. Ik had natuurlijk bij de vorige stop naar de wc moeten gaan, maar toen hoefde ik nog niet. En naar een stinkende wc gaan terwijl je niet echt moet, laat je wel uit je hoofd: ik zit achterin de bus, dus voor ik aan de beurt ben zijn er al minstens twintig kinderen op geweest.

We hebben schoolreisje en zijn op weg naar Bobbejaanland, helemaal in België. Ik heb mijn nieuwe bikini in mijn rugzak. Ze hebben daar een grote zwembad heeft de meester gezegd en ik vind zwemmen een van de leukste dingen die er bestaan en kan het ook heel goed; ik ben de enige van onze klas die het Diploma Ge oefend Zwemmer al heeft.

Gelukkig, we zijn er. Snel spring ik op en dring me met samengeknepen billen naar voren.

‘Nee, nee, Maria, zo doen we dat niet. Gewoon op je beurt wachten, net als iedereen.’

Maar... maar... nog even en ik doe het in mijn broek!

‘Maria! Terug naar je plaats! En je blijft op daar zitten tot ik zeg dat je mag opstaan.’

Met hangende schouders druip ik af naar mijn plaats. Het gegrinnik van de anderen volgt me door het gangpad.

Als ik eindelijk van mijn plek mag van de meester, iedereen is al buiten, staat het zweet op mijn voorhoofd.

Na het tellen van de koppen mogen we meteen het pretpark in. Snel ga ik op zoek naar een wc. Als ik er na vijf minuten eindelijk een gevonden heb en de deur op het haakje zit, laat ik vlug mijn broek zakken.

Pfff, net op tijd, twee tellen later en de hele kledder had in mijn onderbroek gezeten. Hij meurt trouwens wel, zelfs voor mij is hij bijna te erg, terwijl ik toch meestal vind dat die van mezelf nooit echt stinkt. Waarschijnlijk komt het door de zuurkool die we gisteren gegeten hebben. ‘Hij ruikt wel een beetje vreemd’, zei mama nog toen ze het zakje openmaakte, ‘maar gelukkig kan zuurkool niet bederven.’ Nou, als je het mij vraagt kan dat wel, want dit ruikt echt niet gezond.

Als ik mijn billen afgeveegd heb en me omdraai om door te trekken zie ik dat er een bordje aan de valpijp hangt. In mijn haast heb ik dat bij binnenkomst niet gezien. “BUITEN GEBRUIK – HORS D’USAGE” staat erop.

Ik trek aan de ketting en er gebeurt niks. Ik trek nog een keer, weer niks..

Snel trek ik mijn broek op en wil naar buiten stappen. Maar dat gaat niet. Hoe ik de kruk ook op en neer beweeg, ik krijg de wc niet open.

Dan zie ik een gat boven de deur waar ik vast doorheen pas. Ik klim op de pot.

Het scheelt maar een stukje, maar ik kan niet bij de rand.

Springen?

Ik zak door mijn knieën, hou mijn adem in en tel tot drie.

Met een klap knal ik met mijn neus tegen de deur, het bloed spuit eruit. Maar de rand heb ik wel mooi gehaald. Nu hoef ik me alleen nog maar op te trekken en ben ik vrij.

Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Want wat ik ook doe, hoe erg ik ook heen en weer zwiep en me probeer af te zetten tegen het hout, verder dan twee pijnlijke knieën kom ik niet.

Uiteindelijk laat ik de rand los.

Terug op de vloer lijkt de stank nog erger te zijn geworden.

Ik begin met mijn vuisten op de deur te bonzen en hard ‘help, ik zit opgesloten’ te roepen.

Na een tijdje verandert mijn roepen in schreeuwen en nog wat later in gillen, heel hard gillen.

Als mijn keel schor is en mijn armen te zwaar zijn om nog op te tillen laat ik me op de stinkende wc-pot zakken en begin, ook al ben ik bijna tien, te huilen.

Uren later hoor ik plotseling een geluid aan de andere kant van de deur. Het klinkt metalig, alsof er een emmer op de grond wordt gezet.

Vlug spring ik op en begin als een gek op de deur te bonken.

‘Zit hier iemand?’ vraagt een vrouwenstem.

‘Ja ik!’ gil ik. ‘Ik kan er niet uit!’

Als ik de deurkruk een paar keer naar beneden zie gaan, maar de deur toch dicht blijft, begin ik te huilen en tegen de deur te schoppen en te slaan.

Ineens hoor ik een stem boven me. Als ik opkijk zie ik het hoofd en de schouders van een vrouw en twee armen die naar mij uitgestoken worden. Zo snel als ik kan klim ik op de pot en pak haar handen vast. Een halve minuut later sta ik met trillende benen en een geschaafde voorkant buiten.

‘Maar goed dat ik aan judo doe en heel sterk ben, kleintje’ zegt de vrouw lachend. ‘Heb je lang vastgezeten?’

Nasnikkend haal ik mijn schouders op en ren weg.

Gezwommen heb ik die dag niet, ik durfde niet in het omkleedhokje. En voor ik op een vreemde wc ga check ik nog steeds altijd of de deurklink het doet. Op slot doe ik een wc sowieso nooit meer, gewoon mijn voet ertegen en als ik er niet bij kan op hoop van zegen.

(Mocht iemand van jullie een vrouw kennen die vroeger aan judo deed, in juni 1978 als schoonmaakster in Bobbejaanland werkte, en een kind van bijna tien uit de toiletten daar heeft gered, of ben je misschien zelf die vrouw, wil je dan contact met me opnemen, want ik vind het nog steeds erg dat ik je toen niet bedankt heb.)

KAREL

Toen ik een jaar of elf was merkte ik dat als ik in bed mijn benen over elkaar deed en ze dan bewoog, ik een heerlijk gevoel in mijn onderbuik kreeg; zo heerlijk zelfs dat ik het op een gegeven moment elke avond deed. Wel stiekem natuurlijk, want ik schaamde me er een beetje voor. Waarom weet ik niet, niemand had er ooit iets over gezegd. Waarschijnlijk voelde ik dat het niet hoorde of zo, een andere verklaring heb ik er niet voor.

Ik stopte ermee toen ik in de gaten kreeg dat het kwam omdat mijn schaamlippen langs elkaar wreven, en ik bang werd dat die door al dat wrijven heel groot zouden worden.

Voor de tweede keer vanochtend hoor ik de slaapkamerdeur van mijn moeder open gaan. Zij kan het niet zijn want ze moest al vroeg met de trein naar Amsterdam voor een Greenpeaceklus, dus is dit Karel, haar nieuwe vriendje – ik weet nu ondertussen dat hij geen “oom” is. Ik vind Karel heel interessant, vooral wanneer hij met alleen een handdoek om zijn middel naar de badkamer loopt. Hij is heel gespierd en heeft allemaal zwarte, krullende haren op zijn borst. Ook lacht hij altijd op een speciale manier naar mij als ik in mijn pyjama naar hem sta te kijken.

Ik spring mijn bed uit en vlieg de gang op.

Dan blijf ik stokstijf staan. Karel is zijn handdoek vergeten!

Met grote ogen staar ik naar de dikke worst die onder de donkere bos haar op zijn buik tussen zijn benen bengelt. Ik weet dat er grote piemels bestaan, een meisje uit mijn klas dat al twee keer is blijven zitten heeft een keer een vies blaadje dat ze in de vuilnisbak van de

buren had gevonden meegenomen naar school en het ons met een grote grijns in de verste hoek van het schoolplein laten zien, maar dat er ook zulke grote en dikke bestonden, dat had ik niet verwacht.

Karel vindt het blijkbaar de gewoonste zaak van de wereld dat hij niks aan heeft, want zoals altijd lacht hij op die speciale manier van hem naar me. Toch is hij er niet helemaal met zijn gedachten bij want eenmaal in de badkamer vergeet hij de deur dicht te doen.

Als hij tien minuten later het douchegordijn weer openschuift, sta ik nog steeds in de gang naar de badkamer te staren.

Dit keer hangt Karels piemel niet, maar staat hij recht vooruit. Ook lijkt hij gegroeid.

Karel knipoogt naar me.

Schaapachtig glimlach ik terug. Het liefst zou ik nu meteen mijn slaapkamer invluchten, maar het is ook wel rete-spannend.

Dan wenkt Karel me.

Geschrokken doe ik net of ik het niet zie.

Weer wenkt hij me, nu nadrukkelijker.

Nu kan ik er niet meer onderuit. Schoorvoetend schuifel ik richting badkamer.

In de deuropening blijf ik staan.

Karel lacht. 'Je mag best dichterbij komen, hoor. Ik bijt niet.'

Voorzichtig doe ik nog een stapje. Zijn piemel is nu een halve meter van me vandaan en voor het eerst zie ik dat er een grote ader over loopt en dat er aan het eind een paarse kop op zit, met een klein spleetje in het midden.

'Vind je hem mooi?' Tot mijn schrik doet Karel een stap naar voren zodat het ding vlak voor mijn neus hangt. 'Als je wilt mag je hem best aanraken, hoor.'

Aanraken? Ik moet er niet aan denken. Maar ik ben ook benieuwd hoe zo'n piemel aanvoelt. Hij ziet er hard uit. En dan die grote ader... heel, heel even dan? Gewoon alleen maar om te weten hoe...?

Voor ik weet heb ik er mijn wijsvinger opgelegd. Het voelt inderdaad zoals ik verwachtte. Keihard. Nieuwsgierig laat ik mijn vinger over het strakke velletje glijden.

‘Pak hem eens vast, met twee handen.’ Karels stem klinkt ineens schor.

Gehoorzaam doe ik wat hij me vraagt.

‘En nu bewegen.’

Bewegen? Maar hoe dan? Op en neer? Heen en weer? Draaien?

Ineens weet ik het. Prikkeldraad! Hij wil dat ik hem prikkeldraad geef, net zoals ik dat bij Stef soms doe op zijn onderarm.

Helemaal opgetogen dat ik als meisje van elf al weet wat ik met een volwassen piemel moet doen, draai ik vol overgave mijn linkerhand links- en mijn rechterhand rechtsom.

MEZELF

Twee weken voor mijn twaalfde verjaardag word ik voor het eerst ongesteld. Zomaar, out of the blue. Ik heb die middag wel een beetje buikpijn maar er verder geen aandacht aan besteed. Het gebeurt wel meer dat het rommelt in mijn onderste regionen, de klikjes die bij ons thuis als lunch moeten dienen staan soms meer dan een week in de koelkast.

Hoewel mijn moeder een paar maanden eerder besloten had dat het tijd werd om mij voor te lichten, ‘ik denk dat je nu groot genoeg bent om te weten waar de baby’tjes vandaan komen’, en uitgelegd had wat er met een meisje gebeurde als ze ouder werd, schrik ik toch van de rode vlek in mijn broekje. Want hoe ik er ook tegenaan kijk, het blijft natuurlijk wel mijn bloed dat uit mijn kutje komt.

Ook de dagen daarop, als er nog veel meer bloed blijkt te komen, zit de schrik er goed bij me in.

Omdat ik nu “een grote meid” ben, besluit ik diezelfde week een transformatie te ondergaan: het jongetje-zijn heeft zijn tijd nu wel gehad, nu wil ik zigeunerin worden. Lekker spannend en geheimzinnig. Ik overweeg wel nog even de transformatie naar hippie maar omdat mijn moeder dat nog steeds een beetje is in mijn ogen, laat ik dat plan weer varen.

Meteen doet er zich echter een probleem voor: mijn haar. Met mijn rattenkop kan ik moeilijk voor een zigeunerin doorgaan en het laten groeien tot zigeunerinnenlengte duurt minsten twee zo niet drie jaar. Dus switch ik een week later naar punk, dat lijkt me ook wel wat. Niet de muziek, die vind ik net als die van *ABBA* maar la-la - geef mij *Pink Floyd* maar, daar ben ik helemaal gek van, of *Blondie* die vind ik ook

fantastisch, overigens het enige waarover mijn moeder en ik het met elkaar eens zijn, *Call Me* draai ik minstens drie keer per dag en zing ik altijd uit volle borst mee - maar punkers zien er wel fantastisch uit.

Als ik mijn moeder mijn beslissing om punker te worden meedeel, betreft haar gezicht.

‘Lieverd,’ zegt ze, ‘je mag natuurlijk zijn wie je graag wil zijn, maar een goed idee vind ik het niet.’

Nu weet ik dat als mijn moeder zegt ‘ik vind het geen goed idee’ ze in feite ‘nee, dat vind ik niet goed’ bedoelt, dus staan mijn stekels meteen overeind. Maar ik hou me in. Mijn moeder mag zich niet opwinden want ze is net uit het ziekenhuis. Ze had namelijk per ongeluk teveel van de slaappillen ingenomen die ze van de dokter had gekregen omdat ze zo slecht sliep sinds het uit was met Karel.

‘Waarom niet mam?’

‘Als je punker wordt, zeg je dat je bij een groep hoort of wilt horen. En dat past niet bij jou. Jij bent Maria en al zo lang ik je ken, ben jij helemaal jezelf. Jij past niet in een hokje. Dus waarom zou je er dan in gaan zitten?’

Daar moet ik even over nadenken. Zo heb ik het nog nooit bekeken.

Ergens heeft ze wel gelijk, vond ik, ik pas inderdaad niet in een hokje. Ik hoor in elk geval bij geen enkel groepje op school en hoe vaak de meester het afgelopen jaar niet ‘wat ben je toch een vreemd meisje’ gezegd heeft, weet ik niet meer. Maar dat het héél vaak is wel.

‘Maar wat moet ik dan worden?’

‘Gewoon jezelf. Waar je je het lekkerst bij voelt.’

Dat besluit ik te doen.

HORMONEN

Het grote voordeel van borsten krijgen in de eerste klas van de middelbare school is dat jongens als Rob, Jo, René, Hub en Frans ineens interesse in je hebben. Zelfs de stukken die naar Le Barock aan de Geleenstraat gaan, waar je als leerling niet mag komen, als een leraar je snapt loop je het risico van school gestuurd te worden, werpen steelse blikken op je. En dat komt goed uit want synchroon met de groei van mijn borsten begint een heel contingent hormonen op te spelen; ze komen zo'n beetje mijn oren uit.

Het is heel vreemd: je oude, vertrouwde wereld bestaat plots niet meer en heeft plaats gemaakt voor een nieuwe waarop je totaal geen vat hebt en die zowel heerlijk als afschuwelijk en pijnlijk blijkt te zijn. De momenten van gelukzaligheid en wanhoop, de onredelijkheid van alles en iedereen om me heen en mijn kwaadheid die als diarree opkomt, het op bed met een grote glimlach liggen dagdromen en het net zo lang schoppen tegen de muur tot mijn tenen beurs en kapot zijn, de verliefdheid en het liefdesverdriet, niet weten wat ik nu wel of niet wil, kortom mijn hele ik is ineens een chaos.

Mijn hart staat stil. Mijn moeder! Wat moet die hier?

Snel duik ik weg achter een paar hossende ruggen. Als ze me hier ziet kan ik uitgaan de komende maanden, wat? de rest van het jaar wel schudden. En helemaal als ze ruikt dat ik een paar biertjes op heb.

‘Zo kleintje, ben jij niet een beetje jong om zo laat nog op dit feestje te zijn?’

De vent die voor me staat is ongeveer een kop groter dan ik, heeft een vlekkerige boerenkiel aan, stinkt naar bier maar ziet er aan de andere kant best stoer en relaxed uit. Ik schat hem half twintig.

‘Hoezo?’ vraag ik, terwijl ik mijn rug recht om te laten zien dat ik al borsten heb.

Hij grijnst. ‘Biertje?’

Ik loer naar wat er zich achter zijn rug afspeelt. Mijn moeder staat nog steeds bij de deur en is in een druk gesprek gewikkeld met een kerel die ik niet ken. Zo te zien vertelt hij haar iets leuks want ze lacht uitbundig.

‘Ja, lekker.’

Even later heb ik mijn biertje en klinken we.

‘Hoe heet je?’ vraag ik, nog steeds mijn moeder in het oog houdend.

‘Melvin. En jij?’

‘Maria.’

‘Kijk eens aan, een Maria, een rigtige jònkfer (*echte maagd*). Heb ik even mazzel vandaag.’

Zijn woorden zijn nog niet koud of ik zie mijn moeder ineens mijn kant op komen.

Ik moet hier weg en snel ook. Ik giet mijn biertje naar binnen en sla mijn arm om Melvins middel.

‘Zullen we buiten een luchtje gaan scheppen?’

Melvin kijkt me even met een scheve blik aan. Dan verschijnt er een glimlach op zijn gezicht.

‘Zo, jij laat er geen gras over groeien, kleintje.’

Me zo klein mogelijk makend en tegelijk heel dicht tegen hem aangedrukt loods ik ons tussen de hossende massa door naar buiten.

Eenmaal buiten pakt Melvin me vol op mijn bek. Even schrik ik ervan en wil ik mijn hoofd wegdraaien. Maar dan bedenk ik me en laat hem begaan; hij heeft me toch maar mooi gered daarnet. En het is ook eigenlijk best wel stoer en spannend, zoenen met een volwassen vent.

‘Zo, en nu wil ik eerst weten hoe oud je bent,’ zegt Melvin als hij met een zucht mijn lippen loslaat.

‘Zeventien,’ lieg ik, ‘bijna achttien.’

‘Echt waar?’

‘Nou, ik weet niet of je het weet, maar als je in zes gym zit dan...’

‘Oké, oké, ik geloof je. Zullen we een eindje oplopen?’

‘Waarom niet.’

Alles beter dan dat mijn moeder direct naar buiten komt.

Even later merk ik dat Melvin hem aardig om heeft en dat ik dat laatste glas bier ook beter had kunnen laten staan. Ons lopen is meer een zwalken en het is dat we elkaars middel goed vast hebben en vier benen net iets meer stevigheid bieden dan twee anders hadden we een probleem gehad.

Na doelloos links en rechts wat straatjes doorkruist te hebben, waarbij Melvin honderduit lult over van alles en nog wat en ik af en toe helemaal de slappe lach krijg van de onzin die hij uitkraamt, weet ik totaal niet meer waar we zijn.

Maar hij blijkbaar wel, want ineens doet hij een hek open en staan we in een grote tuin.

‘Sttt,’ fluistert hij en hij wijst naar een schuurtje dat helemaal in de uiterste hoek staat.

Ineens vind ik dat het wel genoeg is geweest voor vandaag en wil ik naar huis. Ik ben daarnaast ook plots een beetje misselijk. Maar Melvin troont me gewoon mee.

Bij het schuurtje drukt hij me tegen de muur en begint me in mijn nek te zoenen. Gelaten laat ik het over me heen komen, ik ben even meer bezig met mijn maag die nu echt in opstand is gekomen.

Wanneer zijn handen onder mijn trui verdwijnen gaat alles razendsnel. Zij vingers morrelen aan mijn bh en mollen daarbij de sluiting - daar gaat mijn twaalfguldenvijftig zakgeld, denk ik nog net- zijn hoofd daalt af naar beneden en plots schuurt zijn baard mijn huid.

‘Niet doen,’ stamel ik, als zijn mond mijn borst vindt. ‘Niet doen.’

Maar in plaats van te luisteren duwt Melvin zijn hand ruw in mijn broek.

In paniek ruk ik me los. Melvin heeft daar duidelijk niet op gerekend want hij verliest zijn evenwicht en knalt tegen de grond.

‘Godverdenóndeju,’ roept hij kwaad. ‘Trut!’

Ik ren de tuin uit. Op straat weet even niet welke kant ik op moet en ga op goed geluk naar rechts. Drie straten verder klap ik dubbel en kots ik mijn maag leeg. Als ik me weer opricht zie ik links van me de kerktoren en weet ik ongeveer weer waar ik ben.

Tien minuten later ben ik thuis en laat ik me opgelucht op mijn bed vallen.

Ontsnapt, op het nippertje.

Als ik mijn moeder rond half vijf naar boven hoor komen sluipen, ben ik nog steeds klaarwakker. Ze is niet alleen, ik ken dat giechelende lachje van haar maar al te goed. Het gezucht en gekraak vijf minuten later vervult me aan de ene kant met weerzin. Maar aan de andere kant prikkelt het ook mijn fantasie. Stel dat ik Melvin zijn gang had laten gaan. Wat zou er dan allemaal gebeurt zijn? Zou hij me...

Mijn vingers dwalen langs mijn buik af tot tussen mijn benen. Voor het eerst moet ik glimlachen om wat me vannacht is overkomen.

De volgende ochtend, nou ja ochtend, het is half twee als ik uit bed kom, is het slapie van mijn moeder gelukkig al verdwenen.

MOEDER-DOCHTER

Van een echte moeder-dochter relatie was al een tijdje weinig meer te merken. Ze had het veel te druk met haar eigen leven.

Ten eerste had ze haar werk. Of wat voor werk door moest gaan, want voor twaalf uur 's middags kwam ze alleen haar bed uit als ze naar Amsterdam moest. Ik vroeg haar een keer waarom ze niet vroeger opstond en toen antwoordde ze dat ze in bed altijd de beste ideeën kreeg. Wat voor ideeën het waren en wat ze ermee dacht te doen of bereiken is me nooit duidelijk geworden. Behalve die ene keer dan, maar dat komt later.

Toch moet ze ergens met haar fotografie en de stukjes die ze af en toe schreef geld hebben verdiend. Ik kan me namelijk niet voorstellen dat opa, haar ook nog bijna zeventien jaar lang huishoudgeld heeft gegeven naast de huur die hij voor haar betaalde. Al wist je dat natuurlijk nooit bij die man, aan zichzelf of aan oma gaf hij in elk geval zijn pensioentje niet uit. In mijn herinnering hadden ze altijd dezelfde kleren aan, zag het huis er altijd hetzelfde uit van binnen en was hij na een halve liter Van Wersch altijd te dronken om zijn glas nog vast te kunnen houden. En van ongeveer vier flessen in de week (ik geloof dat zo'n fles jonge jenever toen f 14,95 kostte, in elk geval zeker niet meer dan f 19,95) werd je niet armlastig.

Daarnaast slokte liefdesverdriet veel van mijn moeders tijd op. Dat liefdesverdriet was er in twee soorten: het nieuwe vriendje zelf, want dat was altijd een stuk verdriet - mijn moeder had gewoon een zesde zintuig voor foute, vaak heimelijk getrouwde mannen en lapzwansen - en het wekenlang met tranen in de ogen voor zich uitstaren tijdens het

eten en geen hap door haar keel krijgen als het nieuwe vriendje haar bij het grofvuil had gezet.

Veel last van die mannen had ik overigens niet want toen ruim een jaar na het prikkeldraadincident - ik heb dat overigens nooit aan mijn moeder verteld, het leek me namelijk functieloos - bij mij het kwartje van Karel viel, heb ik pen en papier gepakt, ben naar mijn moeder toegegaan en heb een paar duidelijke afspraken met haar gemaakt.

1. Geen blote, of half-blote mannen door het huis.
2. Mijn slaapkamer is een no go area.
3. Geen mannen in de badkamer als ik er in zit.
4. Als ik geen zin heb om met ze te praten, hoeft ik het niet.
5. Ik ben de baas over de tv.
6. Ik hoeft ze geen kus te geven als ik dat niet wil.
7. Dronken worden doen ze maar thuis.
8. Ik verwacht op mijn verjaardag en met Sinterklaas wel een cadeautje.
9. Geen eigen huissleutel.

En 10. Ik wil geen vuile mannenonderbroeken in de wasmand tegenkomen.

Een soort tien geboden dus. Ik moet het “officieel document”, dat had ik er met koeienletter boven geschreven, nog ergens in een doos hebben liggen, ondertekend en wel. Na 30 jaar weet ik de regels echter nog uit mijn hoofd.

We bemoeiden ons verder amper met elkaar. We aten 's avonds meestal samen en hingen geregeld naast elkaar op de bank voor de tv, hadden ruzie over geld of het ontbreken daarvan, maar dat was ook alles.

Naar ouderavonden op school ging mijn moeder uit principe niet en vriendinnen en vriendjes nam ik nooit mee naar huis. En als het toevallig toch een keer gebeurde, samen een werkstuk te maken of zo, of omdat ik zin had om met een jongen te vrijen maar het bij hem

thuis niet kon, dan doken we linearecta mijn kamer in en deed ik de deur op slot.

Er was maar één ding dat we echt samen deden: de uitverkoop!

Twee keer per jaar gingen we daar in Maastricht naartoe, vlogen dan winkel in winkel uit, pasten alles wat we maar leuk of maf vonden, aten een broodje kroket, of twee, uit de muur en kwamen 's avonds doodmoe, maar wel met tassen vol koopjes en breed grijnzend, weer thuis.

(Misschien hadden mijn moeder en ik, nu ik erover nadenk, dus toch ergens wel een relatie toen. Alleen heel anders dan de meeste moeders met hun dochter. Maar ja, ze had ook een heel andere jeugd dan de meeste moeders gehad.)

MIJN MOEDER

Mijn moeder was enig kind, zeer uitzonderlijk voor het Zuid-Limburg van die tijd, en helemaal als je bedenkt dat het niet aan de vruchtbaarheid van mijn grootouders kan hebben gelegen: op de dag af negen maanden na hun huwelijksvoltrekking werd ze namelijk geboren.

Nu was mijn hyper-katholieke oma het liefst non geworden - haar vader vond echter twee priesters en een non in het gezin, haar oudste twee broers en haar oudere zus, wel genoeg - en dacht ze waarschijnlijk dat ze met die ene keer in de huwelijksnacht het huwelijk consumeren wel aan haar door de kerk aangegeven huwelijkse plichten voldaan had en heeft ze de rest van haar leven haar benen gewoon stijf dicht gehouden.

Of het nu kwam omdat mijn moeder geen broertjes en zusjes had of omdat er ergens bij haar een draadje los zat, ze schijnt toen ze jong was onhandelbaar geweest te zijn. En dat had zijn sporen nagelaten.

Zo gingen wij de dag voordat wij uit Nederland vertrokken niet bij opa en oma langs om ze goedendag te zeggen, maar omdat we dat nu eenmaal een keer per maand verplicht waren te doen omdat opa anders de huur van ons flatje niet betaalde. Mijn moeder had hen zelfs helemaal niet verteld dat we naar het buitenland verhuisden.

Toen we daar weggingen, wees ze me op een grote barst dwars over de massief houten keukendeur. 'Opa,' zei ze, 'hij was zo kwaad dat ik weer te laat thuis was en ook nog een grote mond had, dat hij me een enorme schop wilde verkopen. Gelukkig sprong ik net op tijd weg en raakte hij de deur en niet mij.' Ze schoot in de lach. 'Die ouwe heeft nog wekenlang mank gelopen. Volgens mij had ie een paar tenen gebroken.'

Mijn moeder kon goed leren en het liefst was ze na de lagere school naar de HBS gegaan, of toch minstens naar de MMS, maar mijn opa vond school voor een meisje tijdverspilling dus werd het de huishoudschool.

Na haar eindexamen nam ze een baantje aan als schoonmaakster/afwashulp in het kasteelrestaurant in de buurt. Dit geheel tegen de zin van mijn grootouders, die het maar niks vonden dat een meisje van haar leeftijd nog tot laat in de avond werkte. Maar aangezien er weinig ander werk te krijgen was en het kostgeld meer dan welkom gingen ze schoorvoetend akkoord. Wel moest ze beloven om na haar werk meteen rechtstreeks naar huis te komen. Want overal loerden er namelijk gevaren, vooral in de vorm van mannen die meer van je wilden dan een vriendschappelijke kus op de wang.

Wat ze niet wisten was dat mijn moeder toen al heel wat “gevaaren” diep in de ogen gekeken had, omdat haar huisarts haar meer dan leuk vond en haar op haar veertiende aan de pil had geholpen. Hij dacht alleen voor zijn eigen gerief, maar zij vond het zonde om het enkel bij hem te laten; er liep zoveel lekkers rond.

Het geld dat ze na het betalen van het kostgeld overhield, besteedde ze aan haar nieuw ontdekte hobby: fotografie. En dat ze duidelijk oog had voor mooie plaatjes is te zien aan de foto's die ik uit die tijd van haar heb. Vooral in landschappen was ze goed.

Voor haar achttiende verjaardag gaf ze zichzelf een Asahi Pentax spiegelreflex cadeau en drie maanden later, na een “onderonsje” met een gemeenteambtenaar wat resulteerde in een paspoort, besloot ze als fotografe de wijde wereld in te trekken.

Waarom ze voor Praag koos, heb ik nooit precies geweten. Ze kwam ook iedere keer met een andere reden.

De ene keer zei ze dat het nieuwsgierigheid was - ze had op tv beelden van de stad gezien toen Ajax daar tegen Dukla Praag moest spelen en vond dat het er allemaal heel aantrekkelijk uitzag, vooral de donkerharige, slanke mannen - maar als er anderen bij zaten was het

verhaal meestal, dat ze geïntrigeerd was geweest door de omwenteling die zich daar toen afspeelde. En als ze aangeschoten was, was het de leuke, spannende, donkerharige vrachtwagenchauffeur die daar toevallig naartoe had gemoeten. Op mijn vraag of je in die tijd geen visum voor Tsjecho-Slowakije nodig had, kreeg ik dan een ondeugende lach als antwoord.

Maar hoe het ook zij, mijn moeder ging naar Praag en had het daar uitstekend naar haar zin. Het bruiste er van de activiteit, aan knappe mannen geen gebrek en het leven kostte er geen cent.

(En zeker niet als je je spaargeld in je schoenen de grens over gesmokeeld had, een truc die ik ruim twintig jaar later nog eens dunnetjes in een ander land heb overgedaan.)

Later heb ik wel eens gedacht dat het vooral de anarchie die er onder de kunstenaars en studenten heerste moet zijn geweest waardoor ze zich daar zo thuis voelde.

Van fotograferen kwam overigens weinig, ik heb in elk geval nooit een foto van haar hand uit die tijd gezien.

Begin 1968 liep ze op een feestje Jan tegen het lijf. Hoe hij verder heette, weet ik niet; zelfs toen ze me jaren later tijdens een van haar depressieve buien vertelde dat hij in 1976 onder verdachte omstandigheden bij een auto-ongeluk omgekomen was, wilde ze zijn achternaam niet zeggen. Ik heb er wel achter proberen te komen, ben zelfs op een gegeven moment naar Praag gevlogen om daar in een krantenarchief het jaar 1976 door te spitten op zoek naar een artikel over een auto-ongeluk van een publicist of theatermaker met de voornaam Jan, maar heb niets kunnen vinden. Soms denk ik dat mijn moeder hem gewoon verzonnen heeft, omdat ze met zoveel mannen naar bed was geweest dat ze geen idee had wie mijn vader was. Aan de andere kant, als je toch een fictieve vaderfiguur moet verzinnen, waarom neem je dan iemand met een beroep dat zo apart is dat het na te trekken kan zijn? Bij een loodgieter loop je dat risico niet.

Interessantdoenerij? Ik zie er mijn moeder wel voor aan. Al kan het ook zijn dat ze me op de lagere school een bijzondere vader wilde geven als tegenwicht voor de vriendinnetjes die gewoon een vader thuis hadden in plaats van eentje ver weg in Tsjecho-Slowakije en dat ze dat verhaal later vol is blijven houden omdat het gewoon gemakkelijk was. Ik zal er wel nooit achter komen. Ik ben er en dat is voor mij het belangrijkste. Meestal dan, want soms wil ik er helemaal niet meer zijn. Maar dat heeft iedereen wel eens, denk ik.

Een ding is zeker, mijn moeder is ergens in januari 1968 met een man naar bed geweest en heeft er niet bij nagedacht dat, als je slecht tegen drank kunt en na elk feest moet kotsen, de pil meestal weinig effect meer heeft op de regulatie van je voortplantingssysteem.

Wat ook vast staat, is dat ze er pas in Parijs achter kwam dat ze in verwachting was en het toen niet nodig vond om terug naar Praag te gaan; in haar versie omdat toen de Praagse Lente was begonnen en Jan haar liet weten dat het daar niet meer veilig was.

Maar ook dat verhaal neem ik met een korreltje zout. Op 4 mei werd Alexander Dubček door het Kremlin op het matje geroepen en liepen de spanningen in Praag pas echt op en toen was ze al vier maanden zwanger.

Waarom ze naar Parijs ging? Volgens haar eigen woorden omdat haar geld op was en ze daar als fotografe meer kans maakte iets te verdienen; in Praag had namelijk niemand geld.

In elk geval viel ze met haar neus in de Franse boter. Een dag na haar aankomst, op 21 maart, besloot de politie het meisjeshuis van de Universiteit van Nanterre, een van de voorsteden van Parijs, te omsingelen. De reden was te absurd voor woorden: hoewel de meisjes meerderjarig waren was hun huis verboden voor jongens en omdat er toch een aantal jongens waren gaan wonen, schakelde de universiteit de politie in om daar een eind aan te maken. Als protest tegen die politieactie bezetten de studenten een dag later de zaal van de universiteitsraad. Het gevolg daarvan was dat er relletjes uitbraken